

Sygn. akt III AUa 574/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Beata Michalska

Sędziowie: SSA Janina Kacprzak

SSA Mirosław Godlewski (spr.)

Protokolant: sekretarz sądowy Monika Nagy

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 września 2016 r. w Ł.

sprawy **L. Ł.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.**

o emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 3 lutego 2016 r. sygn. akt VIII U 1338/15

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Sygn.akt: III AUa 574/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 17 kwietnia 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił przyznania Ł. Ł. prawa do emerytury w obniżonym wieku. W ocenie organu rentowego, wnioskodawca nie spełnił przesłanek z art.184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych albowiem nie posiadał na dzień 1 stycznia 1999 roku ogólnego stażu pracy w wymiarze co najmniej 25 lat. Uznany przez organ rentowy staż pracy wynosił 23 lata 3 miesiące i 28 dni i nie było podstaw, aby staż ten uzupełnił do wymaganych 25 lat, okresem pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 18 kwietnia 1971 roku do 24 kwietnia 1975 roku. Z racji uczęszczania w tym okresie do szkoły ponadpodstawowej mieszczącej się w innej miejscowości wnioskodawca nie był dyspozycyjny, jego praca nie mogła mieć znaczenia ekonomicznego dla wskazanego gospodarstwa i nie wykraczała poza granice pomocy zwyczajowo wymaganej od dzieci.

W odwołaniu, wnioskodawca zarzucił decyzji błąd w ustaleniach faktycznych oraz merytoryczną błędność poprzez niezaliczenie okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców do stażu ogólnego i odmowę przyznania prawa do emerytury. Motywując odwołanie podnosił także, że w gospodarstwie rolnym pracował już przed podjęciem nauki a nadto w okresie wakacji oraz innych dni wolnych od nauki.

Konkludując, odwołujący wnosil o zaliczenie wskazanego okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców do stażu i zmianę zaskarżonej decyzji poprzez przyznanie prawa do wnioskowanego świadczenia.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Łodzi zmienił decyzję organu rentowego i przyznał L. Ł. prawo do emerytury poczynając od 17 kwietnia 2015 roku.

Wydając przedmiotowy wyrok sąd pierwszej instancji przyjął za podstawę rozstrzygnięcia następujące ustalenia faktyczne.

L. Ł. urodzony (...) dnia 17 marca 2015 roku złożył wniosek o emeryturę. Wnioskodawca nie był członkiem OFE i spełniał warunki nabycia prawa do emerytury z art.184 ustawy poza przesłanką stażu ogólnego. Legitymował się bowiem, stażem ogólnym liczoną na 1 stycznia 1999 roku wynoszącym 23 lata 3 miesiące i 28 dni.

Ubezpieczony 16-ty rok życia ukończył 17 kwietnia 1971 roku. Mieszkał z rodzicami, którzy mieli gospodarstwo rolne położone we wsi D. N. o powierzchni 10,01 ha. Już jako dziecko pomagał rodzicom w gospodarstwie. W spornym okresie w gospodarstwie hodowano 8 krów dojnych, świnie, kury, kaczki oraz uprawiano owies, pszenice, żyto, ziemniaki i saladerę. Gospodarstwo nie było zmechanizowane. L. Ł. pomagał przy młócce, wyprowadzał rano krowy na pole i przyprowadzał je wieczorem. Od 1 lutego 1972 roku L. Ł. był uczniem (...) Szkoły (...) w Ł., do szkoły dojeżdżał motorem. Po zakończeniu nauki w szkole w okresie od 24 kwietnia 1975 roku do 10 kwietnia 1978 roku odbywał służbę wojskową.

W tak ustalonym stanie faktycznym sąd pierwszej instancji uznał odwołanie za zasadne. Przywołując przepisy art.10 i art.184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych skonstatował, że zebrany w sprawie materiał dowodowy, pozwala na stwierdzenie, iż okresy od 18 kwietnia 1971 roku do 31 sierpnia 1971 roku (4 miesiące i 13 dnia - przed rozpoczęciem nauki), od 2 lutego 1975 roku do 23 kwietnia 1973 roku (2 miesiące i 21 dni - po ukończeniu szkoły a przed wojskiem), od 11 kwietnia 1978 roku do 17 maja 1978 roku (1 miesiąc i 6 dni - po wyjściu z wojska), praca w wakacje (ponad 6 miesięcy) oraz praca w soboty i niedzielę przez okres nauki (9 miesięcy) są okresami uzupełniającymi wystarczającymi do spełnienia przesłanki stażu ogólnego. We wskazanych okresach wnioskodawca mieszkał wspólnie z rodzicami w gospodarstwie rolnym i pracował w nim przez co najmniej 4 godziny dziennie.

Takiego charakteru, nie miał pozostały okres pobierania nauki, albowiem poza wakacjami oraz sobotami i niedzielami, wnioskodawca nie był dyspozycyjny i nie miał możliwości pogodzenia obowiązków szkolnych z pracą w gospodarstwie rolnym co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy. W trakcie roku szkolnego aktywność wnioskodawcy przy pracach w gospodarstwie pozostawała w wymiarze poniżej 4 godzin dziennie i nie wykroczyła poza granice pomocy powszechnie oczekiwanej od dzieci rolników.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżył w całości, apelacją, organ rentowy zarzucając obrazę prawa materialnego przepisu art.184 w związku z art.10 ust.1 pkt. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS oraz naruszenie art.233 k.p.c..

Motywuując podniesione zarzuty apelant wywodził, że obraza prawa materialnego wyraża się w przyjęciu spełnia przesłanki stażu ogólnego w sytuacji gdy posiadanie przez wnioskodawcę 25 letniego stażu na dzień 1 stycznia 1999 roku nie zostało wykazane. Zaś naruszenie prawa procesowego art.233§1 k.p.c. polega na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów poprzez dokonanie ustaleń nie mających oparcia w zebranych materiale dowodowym. Przyjmując, że wnioskodawca pracował w gospodarstwie co najmniej 4 godziny, w każdą sobotę i niedzielę przez trzy i pół roku nauki, sąd całkowicie abstrahuje od informacji szkoły o prowadzeniu zajęć także w soboty oraz od składu osobowego rodziny wnioskodawcy i zapotrzebowania na jego pracę, we wskazanych dniach. Powyższe dotyczy także pracy w wakacje, gdyż przeprowadzone w sprawie dowody nie pozwalały na ustalenie, że praca wnioskodawcy w tym okresie była pracą spełniająca przesłanki z art.10 ust.1 pkt.3 ustawy. Brak było podstaw do stwierdzenia jakie było zapotrzebowanie na jego pracę, jakie prace faktycznie wykonywał i w jakim wymiarze czasu pracy.

Konkludując apelant wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

W odpowiedzi na apelację, ubezpieczony wnosił o jej oddalenie argumentując, że apelacja nie wychodzi poza granice bezskutecznej polemiki z prawidłowymi ustaleniami sądu pierwszej instancji, który „prawidłowo zinterpretował i zastosował przepisy prawa oraz prawidłowo i kompleksowo ocenił dowody zgromadzone w sprawie” (k.62 akt).

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest zasadna, skutkując zmianą zaskarżonego wyroku i oddaleniem odwołania.

W okolicznościach przedmiotowej sprawy, przy uwzględnieniu okoliczności bezspornych w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, treści apelacji (zarzutów, granic zaskarżenia jak i argumentacji) oraz treści odpowiedzi na apelację, stwierdzić należy, iż spór w postępowaniu apelacyjnym ograniczony został do kwestii dopuszczalności zakwalifikowania jako okresów uzupełniających, okresów wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym w soboty i niedziele oraz w wakacje. Niekwestionowanym bowiem było to, że uznany przez organ okres stażu ogólnego wynoszący 23 lata 3 miesiące i 28 dni podlega zwiększeniu na skutek ustaleń poczynionych przed sądem pierwszej instancji o 8 miesięcy i 10 dni. Nie ma bowiem sporu co do możliwości kwalifikowania jako okresów uzupełniających, w rozumieniu art.10 ust.1 pkt. 3 ustawy okresów a) od 18 kwietnia 1978 roku do 31 sierpnia 1971 roku w wymiarze 4 miesięcy i 13 dni ; po ukończeniu 16 roku życia a przed podjęciem nauki ; b) od 2 lutego 1975 roku do 23 kwietnia 1975 roku w wymiarze 2 miesięcy i 21 dni ; po ukończeniu szkoły a przed pójściem do wojska ; c) od 11 kwietnia 1978 roku do 17 maja 1978 roku w wymiarze 1 miesiąca i 6 dni ; po wyjściu z wojska. Uwzględnienie tych okresów, skutkuje zwiększeniem okresu uznanego stażu ogólnego do 24 lat i 10 dni (23/3/28 + 0/8/10). W związku z powyższym do spełnienia wymaganego stażu ogólnego brakuje 11 miesięcy i 20 dni. Sąd pierwszej instancji, wydając zaskarżony wyrok ten brakujący okres uzupełnił kwalifikując jako okresy uzupełniające także okresy wakacji wynoszące ponad 6 miesięcy oraz pracę w soboty i niedziele podczas trzech i pół roku nauki, wynoszące 9 miesięcy. I tych dwóch okresów dotyczy spór na etapie postępowania apelacyjnego. Treść odpowiedzi na apelację nie pozostawia bowiem wątpliwości, co do tego, że ocena sądu pierwszej instancji odnośnie braku przesłanek do kwalifikowania jako okresów uzupełniających okresów roku szkolnego, nie była kwestionowana przez ubezpieczonego.

Przechodząc do dalszych rozważań, mając na uwadze powyższe jak i fakt, że uczęszczanie do szkoły dotyczy okresu od 1 września 1971 roku do 1 lutego 1975 roku, główny ciężar sporu przenosi się na pracę w soboty i niedziele. Oczywistym bowiem jest, że w okresie szkolnym wakacje wystąpiły dwukrotnie ((...) i (...)) i przyjęty okres łączny 6 miesięcy, liczony przy przyjęciu trzech miesięcy wakacji (zapewne od 15.06 do 15.09) nie wystarcza do uzupełnienia okresu stażu ogólnego do wymaganych 25 lat.

Ma rację apelant i zasadnie podnosi, że dokonując ustaleń co do świadczenia pracy w soboty i niedziele, sąd pierwszej instancji naruszył dyrektywy oceny dowodów zawarte w art.233§1 k.p.c.. Ocena sądu nie była wszechstronna i nie da się pogodzić z zasadami doświadczenia życiowego. Okres sporny obejmuje czas od 1 września 1971 roku do 1 lutego 1975 roku. Twierdzenie o występowaniu w tych latach weekendów, niezależnie od treści informacji ze szkoły na którą powołuje się autor apelacji, nie da się pogodzić przede wszystkim z treścią obowiązującego w tamtych latach porządku prawnego. Nie analizując tego wątku szczegółowo, przypomnieć należy, że wolne soboty zostały wprowadzone na podstawie dekretów Rady Państwa z lat 1972 i 1973. Wprowadzane były stopniowo, w pierwszej (w 1973 r) dwa razy w roku za odpracowaniem, następnie sześć w 1974 a poczynając od 1975 roku 12 dni w roku. (patrz - Dz.U. z 1971 Nr 29 poz.203, z 1972 r Nr 29 poz.160 i MP z 1974 Nr 6 poz.43). Prawidłowo też, apelujący podnosi, że zeznania świadków były mało precyzyjne w zakresie scharakteryzowania prac wykonywanych przez ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym i ich znaczenia dla funkcjonowania tego gospodarstwa. Trafnie akcentuje, iż w ustaleniach sąd pisze tylko o „ pomocy „. Dla potrzeb rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, bliższe analizowanie tego zagadnienia nie jest potrzebne albowiem w sytuacji, gdy sąd pierwszej instancji wykluczył możliwość kwalifikowania jako okresu uzupełniającego okresu roku szkolnego, kwalifikowanie z art.10 ust.1 pkt.3 ustawy, pracy w soboty i niedziele w sposób rażąco obraża treść przywołanego przepisu. I to niezależnie od tego, w jakim zakresie prace w tych dniach były wykonywane, czy w sobotę były zajęcia a w niedziele, jak wskazuje doświadczenie życiowe, w latach 70-tych rolnicy wykonywali tylko niezbędne czynności. Przypomnieć bowiem należy, że prawidłowo wykładnia przepisu art. 10 ust.1 pkt.3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wymaga gotowości (dyspozycyjności) do stałego wykonywania pracy w rozumieniu

tego przepisu. W związku z czym wykonywanie pracy jedynie w okresach kilku a nawet kilkunastodniowych przerw w realizacji obowiązku szkolnego nie może być kwalifikowana jako okres uzupełniający. Praca wykonywana w gospodarstwie rolnym w okresach tak krótkich przerw w realizacji obowiązku szkolnego, z uwagi na brak przymiotu stałości, musi być kwalifikowana jako doraźna pomoc rodzinna. Pogląd ten w judykaturze wydaje się być ugruntowany, takie stanowisko zostało wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2014 roku (...) 17/14 (legalis) a sąd rozpoznający przedmiotową sprawę, taką wykładnię przepisu art. 10 ust.1 pkt.3 ustawy podziela.

Powyższe, jak wskazano powyżej, czyni zbędnym zajmowanie się okresem wakacji, albowiem nie doprowadzi on do uzupełnienia brakującego okresu stażu ogólnego. Poprzestać więc należy na stwierdzeniu, że praca w gospodarstwie rolnym o jakiej mowa w art.10 ust.1 pkt.3 ustawy to praca wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie, która cechuje ciągłość i dyspozycyjność.

Jak wskazano we wcześniejszych rozważaniach, okres nauki w szkole sąd pierwszej instancji uznał za niespełniający przesłanek z art.10 ust.1 pkt.3 ustawy i ocena ta nie była kwestionowana przez ubezpieczonego. Sąd Apelacyjny, także podziela ocenę sądu pierwszej instancji co do kwalifikacji tego okresu. Sąd pierwszej instancji, szczegółowo wyjaśnił dlaczego nie podzielił tezy odwołującego się, o tym że przez cały okres nauki pracował w gospodarstwie rolnym w warunkach opisanych w art.10 ust.1 pkt.3 ustawy. Argumentacja ta jest przekonująca, logicznie i racjonalnie poprzez materiał dowodowy wykazuje, że wnioskodawca nie pracował w wymaganym wymiarze i nie miał możliwości pracować w rozmiarze wychodzącym poza granice pomocy rodzinnej a jego praca nie miała istotnego znaczenia ekonomicznego dla gospodarstwa. Dodatkowo wskazać, jedynie należy, odwołując się do wiedzy notoryjnej, że odległość pomiędzy gospodarstwem a siedzibą szkoły wynosiła między 30 a 40 kilometrów w zależności od drogi dojazdu a twierdzenia o jej pokonywaniu przez cały rok motocyklem w czasie 40 minut w jedną stronę, są mało wiarygodne. Uwzględnienie powyższego, dodatkowo wzmacnia prawidłowość oceny sądu pierwszej instancji odnośnie tego okresu.

Uwzględniając, powyższe uwagi, podzielić należało zarzuty apelacji co do wadliwości ustaleń sądu pierwszej instancji stwierdzającego, spełnienie przez wnioskodawcę przesłanki stażu ogólnego. Brak bowiem możliwości zakwalifikowania pracy w soboty i niedziele jako okresu pracy z art.10 ust.1 pkt.3 ustawy, skutkuje stażem ogólnym, krótszym niż wymagane 25 lat.

Wskazana zmiana ustaleń faktycznych, nakazuje też, podzielić zarzut obrazy prawa materialnego, przepisu art.184 ustawy poprzez jego zastosowanie w sytuacji gdy wnioskodawca nie spełnił przesłanek wymaganych do nabycia emerytury w obniżonym wieku, wobec nie posiadania wymaganego okresu stażu ogólnego.

Kierując się wskazaną argumentacją Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie. Wydany wyrok znajduje uzasadnienie w treści art.386§1 k.p.c. oraz art.10 ust.1 pkt.1 i art.184§1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.